

Nr. 8

Oversigt over vigtige domme, der er blevet afsagt af nationale domstole som sidste instans

Generelt kan man sige, at de forskellige medlemsstaters domstole anvender fællesskabslovgivningen fuldt ud. De har således i 1986 indbragt 91 sager i henhold til EØF-Traktatens artikel 177.

Men ikke desto mindre finder Kommissionen, at visse sager giver anledning til betænkelighed.

Derfor har Kommissionen som svar på et af Europa-Parlamentet fremsat ønske (*) i denne rapport medtaget forskellige vigtige domme, som Kommissionen er blevet gjort bekendt med i 1986, og som er blevet afsagt af de øverste nationale domstole, ligesom den også har medtaget afgørelser, der ikke længere kan appelleres i henhold til den nationale lovgivning.

De nedenfor anførte domme vedrører enten sager, hvor de øverste domstole helt klart har underkendt EF-Domstolens retspraksis, eller sager, hvori domstolene i strid med bestemmelserne i EØF-Traktatens artikel 177, sidste stykke, har undladt at forelægge EF-Domstolen et præjudicielt spørgsmål. Ligeledes omtales der en række domme, der bryder med tidligere national retspraksis, men som bidrager til at sikre en korrekt anvendelse af EF-lovgivningen.

Det skal påpeges, at den her givne oversigt kun giver en antydning af problemet og ikke prætenderer at være udtømmende. De afgørelser, der er medtaget, er nemlig dem, som Kommissionen har fået kendskab til via juridiske tidsskrifter, eller som er blevet den meddelt.

Kommissionen har således med hensyn til de sager, hvori de nationale domstole har tilsidesat bestemmelserne i EØF-Traktatens artikel 77 (*), udtalt ved flere lejligheder, at det ikke er udelukket, at man, dersom en national domstol underkender EF-lovgivningen, iværksætter en overtrædelsesprocedure mod den medlemsstat, hvori den pågældende domstol er beliggende. Men en sådan fremgangsmåde er ikke det bedste grundlag for et samarbejde mellem de nationale domstole og EF-Domstolen. I det omfang omstændighederne tillader det, bestræber Kommissionen sig derfor på i sådanne tilfælde at opnå, at medlemsstaterne — uden at berøre domsmagtens uafhængighed — giver garanti for, at fællesskabslovgivningen overholdes ved brug af de midler i form af love og administrative forskrifter, som de råder over. I andre tilfælde kan Europa-Parlamentet spille en værdifuld rolle ved at bringe problemet op.

(*) Se navnlig den betænkning, som Marie-Claude Vayssade har udarbejdet for udvalget om retlige anliggender og borgernes rettigheder, og som vedrører spørgsmålet om kontrollen med medlemsstaternes gennemførelse af fællesskabsretten, jf. dok. A2-112/85 af 9. oktober 1985, særligt punkt 34, side 16 til 17, samt Europa-Parlamentets beslutning af 21. oktober 1985 om samme spørgsmål (EFT nr. C 343 af 31. 12. 1985, s. 8).

(?) Se navnlig Kommissionens svar på skriftlige forespørgsler nr. 10/67 og nr. 349/69 fra hr. Wer Step, nr. 28/69 fra hr. Deringer, nr. 608/78 fra hr. Krieg og nr. 526/83 fra hr. Tyrrell (se EFT nr. 270 af 8. 11. 1967, s. 2; EFT nr. C 20 af 14. 2. 1970, s. 3; EFT nr. C 71 af 7. 7. 1968, s. 1; EFT nr. C 28 af 31. 1. 1979, s. 8 og EFT nr. C 268 af 6. 10. 1983, s. 25).

1. *Conseil d'État belge — Mees mod den belgiske stat — dom af 30. juli 1985 — Journal des Tribunaux 1987, s. 1885*

Sagen vedrørte navnlig spørgsmålet, om en række kongelige bekendtgørelser var forenelige med EØF-Traktatens artikel 30. Ved de pågældende bekendtgørelser indførtes en lovpligtig syge- og invaliditetsforsikringsordning, ligesom der også indførtes en ordning, i henhold til hvilken præparater, der tilberedes efter recept, begunstigedes i forhold til farmaceutiske specialiteter, idet de førstnævnte produkter benyttedes som sammenligningsgrundlag for, hvad der kunne refunderes ved køb af farmaceutiske specialiteter.

Ifølge sagsøgeren var formålet hermed, at præparater, der tilberedes efter recept, og som pr. definition er indenlandsk producerede produkter, skulle beskyttes i forhold til farmaceutiske specialiteter, der normalt importeres.

Conseil d'État fandt, at disse foranstaltninger — til trods for at formålet hermed var at beskytte erhvervsudøvelsen for de apotekere, der er indehavere af et apotek — ikke var i strid med EØF-Traktatens artikel 30, eftersom de uden forskel fandt anvendelse på både indenlandske og importerede produkter. Conseil d'État præciserede også, at beskyttelsen af lægernes frihed med hensyn til valg af lægebehandling kan betragtes som et ikke-økonomisk ufravigeligt krav af hensyn til den offentlige sundhed, jf. EØF-Traktatens artikel 36.

Conseil d'État besluttede ikke at forelægge EF-Domstolen det rejste spørgsmål. Man kan i hvert fald hævde, at EF-Domstolens retspraksis ikke danner grundlag for de kategoriske konklusioner, som det belgiske Conseil d'État nåede frem til.

2. *Conseil d'État belge — dom af 15. januar 1986, nr. 26.061 (III) — SA SALIK mod EB (EF-sag)*

I denne sag fortolkede Conseil d'État artikel 3 i bilag V til forordning (EØF) nr. 3059/78, men forelagde ikke EF-Domstolen et præjudicielt spørgsmål. Men sagen er, at denne bestemmelse kan fortolkes på to forskellige måder, og der var således risiko for en forskelsbehandling af de erhvervsdrivende.

3. *Conseil d'État français — dom af 19. november 1986 — Selskabet SMANOR — Actualité Juridique, 20. december 1986, s. 715*

Sagen vedrørte spørgsmålet, om der var mulighed for at benytte betegnelsen »yaourt«, dersom produkterne forinden havde undergået en hurtig nedfrysningssproces. Som svar på det anbringende, som sagsøgeren fremkom med, og som var baseret på EØF-Traktatens artikel 30, udtalte Conseil d'État bl.a., at bestemmelserne i det anfægtede dekret, som ikke i sig selv indebar nogen kvantitativ indførselsrestriktion, kun havde til formål i forbrugernes interesse at forbeholde produkter med visse bestemte karakteristika betegnelsen »yaourt«, og således ikke kunne betragtes som havende en tilsvarende virkning som restriktioner. Conseil d'État besluttede på dette grundlag ikke at forelægge EF-Domstolen et præjudicielt spørgsmål i henhold til EØF-Traktatens artikel 177, og gav ikke sagsøgeren medhold.

Conseil d'État har herved fortolket og anvendt fællesskabslovgivningen på en måde, der i hvert fald er tvivlsom set i forhold til EF-Domstolens faste retspraksis med hensyn til EØF-Traktatens artikel 30.

4. *Conseil d'État français — domme af 16. juni 1986 — SARL »Cabinet MANTOUT«, SARL »Société de courtage d'assurances«*

De to sagsøgere havde til støtte for en ansøgning om fritagelse for moms, som var blevet dem pålagt i perioden fra 1. januar til 30. juni 1978, påberåbt sig bestemmelserne i Rådets sjette momsdirektiv af 17. maj 1977. Dette direktiv skulle oprindeligt have været gennemført den 1. januar 1978; senere blev gennemførelsen af det niende direktiv af 28. juni 1978 udskudt til den 1. januar 1979, hvor det sjette direktiv trådte i kraft.

Conseil d'État gav ikke sagsøgerne medhold under henvisning til, at foranstaltningerne til det sjette direktivs gennemførelse i den nationale lovgivning endnu ikke var blevet truffet i den omtvistede afgiftsperiode. Endvidere fandt Conseil d'État, at anmodningen om at henvise sagen til EF-Domstolen savnede fornødent grundlag.

Denne afgørelse er klart i strid med den retspraksis, som EF-Domstolen lagde til grund i Kloppenburg-sagen⁽¹⁾, hvorefter de pågældende bestemmelser i det sjette momsdirektiv — i perioden fra 1. januar til 28. juni 1978 — var umiddelbart anvendelige. Conseil d'État havde i hvert fald pligt til at forelægge EF-Domstolen et præjudicielt spørgsmål.

5. *Bundesverfassungsgericht — dom af 22. oktober 1986 — 2 BUR 197/83*

Der er her tale om en principiel dom, der er blevet afsagt af Forbundsrepublikken Tysklands forfatningsdomstol, og som går i retning af at styrke EF-lovgivningens effektivitet. Forbundsdomstolen anerkendte i dommen, at EF-Domstolen har status som lovlige dommer (»gesetzlicher Richter«) i henhold til den tyske forfatnings artikel 101. En national domstol, der på et arbi-

trært grundlag undlader at anvende proceduren i henhold til EØF-Traktatens artikel 177, risikerer følgelig for fremtiden, at dens afgørelser bliver annulleret af forfatningsdomstolen, fordi de anses for forfatningsstridige.

Forfatningsdomstolen fastslog også princippet om, at så længe Fællesskaberne og i særdeleshed EF-Domstolens retspraksis sikrer en effektiv beskyttelse af de grundlæggende rettigheder, skal forfatningsdomstolen ikke længere føre kontrol med overholdelsen af fællesskabslovgivningen på grundlag af de frihedsrettigheder, der er tilsikret ved den tyske forfatning. Denne dom har hermed bragt en afslutning på den konflikt, som den tidligere retspraksis havde skabt, og hvorefter forfatningsdomstolen havde mulighed for at erklære en EF-forordning for uanvendelig, dersom den fandtes stridende mod de ved den tyske forfatning tilsikrede grundlæggende rettigheder.

6. *Bundesverwaltungsgericht — dom af 5. juni 1986 — BVerwG 3 C 12.82 — Offentliggjort i Europarecht 1986, s. 372*

I ovennævnte dom drog man konsekvenserne af den dom, som EF-Domstolen afsagde den 3. oktober 1985 i sag 195/84 (Denkavit/Nordrhein-Westfalen, endnu ikke offentliggjort i EF-Domstolens domssamling).

Den tyske forvaltningsdomstol fastslog, at EØF-Traktatens artikel 36 ikke længere kan påberåbes, når fællesskabsharmonisering har fundet sted, og fastslog i lighed med EF-Domstolen, at visse direktivbestemmelser kan have direkte virkning. Forvaltningsdomstolen anerkendte ganske vist, at direktiver kun retter sig til medlemsstaterne og ikke skaber rettigheder, der direkte kan påberåbes i forholdet mellem staterne og borgerne. Men forvaltningsdomstolen fastslog samtidig, at borgerne i henhold til princippet om »Treu und Glauben« kan anfægte en af en medlemsstat udvist adfærd, der er i strid med de forpligtelser, som påhviler staten i henhold til et EF-direktiv.

Den her omtalte dom adskiller sig fra den dom, der blev afsagt af Bundesfinanzhof den 25. april 1985⁽²⁾, der er nævnt i den foregående rapport.

⁽¹⁾ Dom af 22. januar 1984 i sag 70/83, Samling af Domstolens Afgørelser 1984, s. 1075.

⁽²⁾ EFT Nr. C 220 af 1. 9. 1987, s. 25.